

Kirjalik tõlkimine komisjonis: milline on olukord kaks aastat pärast laienemist?

Euroopa Liit on nüüdseks töötanud kaks aastat 25 liikmesriigi ja 20 ametliku keelega. Samuti valmistub ta 2007. aastal vastu võtma uusi liikmesriike ja uusi keeli. ELi mitmekeelne töökord on maailmas ainulaadne. Mitmekeelsus on Euroopa integratsiooni alus, sest sellega toetatakse kodanike õigusi ja Liidu seaduslikkust. Euroopa Liit annab välja õigusakte, mis on tema kodanike ja ettevõtete jaoks otseselt siduvad. Kui ELi põhimõtteid tahetakse õigesti kohaldada ja kui tahetakse, et need avaldaksid ka reaalset mõju, peavad need põhimõtted olema mõistetavad. Mõistetavaks tegemisele aitavad kaasa keeled. Kõigil, kes Euroopa Liitu kuuluvad, on õigus osa võtta selle ülesehitamisest, ning neid ergutataksegi seda tegema. Selleks peab neil olema võimalik kasutada oma emakeelt. Üheksa uue ametliku keele – tšehhi, eesti, ungari, läti, leedu, malta, poola, slovaki ja sloveeni keele – üheaegne lülitamine sellesse süsteemi mais 2004 oli komisjoni jaoks enneolematu sündmus ning keeletalitustel on tulnud omaks võtta uuenduslikke lähenemisviise, et sellest tulenevate probleemidega toime tulla. Olles läbinud viimase laienemise üleminekuperioodist enam kui pool ja pidades silmas uute riikide liitumist lähemas tulevikus, on sobiv aeg teha ülevaade senisest olukorrast.

1. Kuidas jaotub vastutus kirjaliku tõlke eest ELi institutsioonides vastutab?

Igal institutsioonil (komisjonil, nõukogul, Euroopa Parlamendil, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel, Regioonide Komiteel, Euroopa Kohtul ja Kontrollikojal) on oma tõlketalitus, mis vastutab selle institutsiooni väljaantavate dokumentide tõlkimise eest.

Komisjon peab tõlkima kõige rohkem, sest talle kuulub ühenduse õigusaktide „algatusõigus“ ja ta teostab õigusaktide järelevalvet.

Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraat (DGT) on talitus, mis koosneb umbes 2200 inimesest, kes on pühendunud komisjoni tõlkevajaduste rahuldamisele ning keelenõu jagamisele igasuguse **kirjaliku teabe, sealhulgas veebimaterjali** tarvis ning kes seeläbi toetavad ja tugevdavad Euroopa Liidu mitmekeelsust ja aitavad Euroopa Liidu poliitikat kodanikele lähemale viia ning edendada selle õiguspärasust, läbipaistvust ja tõhusust.

Kui mõni riik ühineb ELiga, tuleb kehtivad ELi õigusaktid, *acquis communautaire* – umbes 90 000 lehekülge lepinguid ja muid õigusakte, mis on vastu võetud enne riigi ühinemispäeva – tõlkida selle riigi keelde. Vastutus selle töö eest lasub riigi valitsusel, ühenduse institutsioonid vastutavad töö lõpuleviimise ja tõlgitud tekstide avaldamise eest Euroopa Liidu Teataja eriväljaannetes.

Tavaliselt toetab komisjon ühinevaid riike sellega, et võtab komisjoni juurde ajutisi praktikante, annab nõu tõlkijate koolitusvajaduste kohta ning loob terminoloogia andmebaase.

2. Milline on kirjaliku tõlke peadirektoraadi töökorraldus?

Kirjaliku tõlke peadirektoraat asub Brüsselis, kus praegu töötab pool personalist, ning Luxembourgis, kus töötab teine pool. Palju tõlkijaid töötab kirjaliku tõlke peadirektoraadi kohapealsetes osakondades, mis on olemas enamikus liikmesriikides komisjoni esinduste juures.

Korralduslikul eesmärgil on kirjaliku tõlke peadirektoraat jagatud keelte kaupa osakondadesse, nii et iga ametliku keele jaoks on eraldi keele osakond. Keeleosakonnad on omakorda jaotatud teatavate teemadega tegelevateks rühmadeks. Keskmiselt on igas rühmas 20 tõlkijat.

Keeleosakonnasiseselt spetsialiseeruvad tõlkijad teatavaid Euroopa Komisjoni poliitikavaldkondi (nt põllumajandus, konkurents, finants- ja rahandusküsimused, haridus ja kultuur, tööhõive, energeetika, keskkond, välissuhted, regionaalpoliitika jne) käsitlevate dokumentide tõlkimisele.

Lisaks erinevatele keeleosakondadele on kirjaliku tõlke peadirektoraadil nüüd ka keeltevaheline üksus, mis on spetsialiseerunud veebitõlgetele. See tähendab, et kodanikel on peagi Internetis kõigis ametlikes keeltes juurdepääs põhiteabele ELi tegevuse kohta.

3. Milline on olukord kaks aastat pärast viimast laienemist?

Töölevõtmine:

Kirjaliku tõlke peadirektoraadi üheksa uue keele tõlkijad töötavad Luxembourgis ja nende uute riikide pealinnades asuvates kohapealsetes tõlkeosakondades.

2006. aasta aprilli lõpuks oli kirjaliku tõlke peadirektoraat võtnud tööle **473 täiskohaga tõlkijat**. See on **94%** tõlkijate koguarvust, mida neis keeltes vajatakse. Rohkem kui kaks kolmandikku tõlkijatest on siiski siiani tööl ajutise lepingu alusel ning töölevõtuprotsess jätkub.

Alljärgnev tabel näitab hetkeolukorda keelte kaupa.

Täiskohaga tõlkijaid (Luxembourgis ja kohapealsetes tõlkeosakondades) 1. aprillil 2006. aastal

Osakond	CH	ET	HU	LT	LV	MT	PL	SK	TM	Kokku
Arv	46	60	53	64	53	30	58	55	54	473

Lisaks on kirjaliku tõlke peadirektoraadil õigus võtta uutest liikmesriikidest tööle tõlkijaid, kes töötaksid teatud kindla ajavahemiku **liikmesriigist lähetatud ekspordina**. 2004. aasta konkursi tulemusel on praegu 8 sellist eksperti. 2005. aasta konkursile saabus 7 kinnitatud taotlust.

Abipersonali hulk (27) jääb veel kõvasti alla 2006. aasta lõpuks planeeritud 126-le. Seetõttu on 2006. aasta keskpaigaks kavandatud uus institutsioonidevaheline konkurss abipersonali leidmiseks. Samuti kestab siiani juhtiva personali töölevõtmine.

Kirjaliku tõlke peadirektoraat väljastab tööd ka **vabakutselistele tõlkijatele ja tõlkebüroodele**, mis valiti välja 2003. aasta konkursikutse alusel. 2004. aastal ühinenud üheksa uue keele nimekirjades on umbes 200 lepingu alusel töötavat vabakutselist tõlkijat.

Üheksa uue keele kirjaliku tõlke ressursside väljaarendamine on plaanitud lõpule viia 2006. aasta lõpuks.

Toodang:

2005. aastal oli kirjaliku tõlke peadirektoraadis tõlgitud lehekülgede arv 20 ametliku keele peale kokku 1 324 231.

Esimese täistööaasta (**2005**) jooksul üheksa keele tõlgitud lehekülgede arv oli **kokku 455 232 lehekülge**.¹ Kõigi nende keelte keskmine toodetud lehekülgede arv oli 52 700, v.a malta keele ligikaudu 33 500 lehekülge.² Kohustuslikku nõuet, et kõik ELi õigusaktid tuleb avaldada Euroopa Liidu Teatajas 20 ametlikus keeles, on täidetud alates ühinemise päevast (kokkulepitud erandiga malta keele osas).

Nõudluse haldamine:

2004. aasta mais astus komisjon praktilisi samme ja võttis sealhulgas vastu nõudluse haldamise strateegia, et üheksa uue keele lülitamine komisjoni igapäevatoösse õnnestuks.

Esiteks soovitati komisjoni talitustel koostada **lühemaid dokumente**, mille standardpikkus teatiste ja selgitavate tekstide puhul ei ületaks 15 lehekülge (enne ühinemist oli nende tekstide keskmine pikkus 37 lehekülge). Kõnealune meede viidi sisse ka selleks, et tekste lihtsamaks muutes kodanikke paremini teavitada.

Teiseks määrati kindlaks **prioriteedid** selles osas, milliseid dokumente tõlkida. Eriti tähtsate dokumentide hulka loeti need, mida komisjon on kohustatud tõlkima õiguslikel või poliitilistel põhjustel. Siia kuuluvad avalikud teated Euroopa kodanikele ja ettevõtetele, õigusaktid, mille eest vastutab komisjon ainuisikuliselt, kõik õigusaktide ettepanekud ja kõik ettevõtete ühinemist, riigiabi ja konkurentsi käsitlevad otsused.

2005. aasta juulis, 15 kuud pärast kasutuselevõttu, vaadati nõudluse haldamise strateegia uuesti läbi, et hinnata, kuidas see toimib, ja võtta saadud kogemustest õppust, arvestades eelkõige edaspidist uute ametlike keelte kasutuselevõttu. Läbivaatamine näitas, et strateegia on võimaldanud komisjonil täita asutamislepingust tulenevaid õiguslikke kohustusi tõlkimise valdkonnas. Komisjon otsustas **jätkata selle strateegia kohaldamist koos mõnede kohandustega** vähemalt 2006. aasta lõpuni.

¹ Komisjonis kasutusel olev standardlehekülje maht on 1500 tähemärki ilma tühikuteta.

² 1. mail 2004. aastal võttis nõukogu **Malta ametiasutuste taotluse alusel** malta keele kohta vastu **erandi** kolme aasta pikkuseks ajavahemikuks algusega 1. mai 2004, mille kohaselt Euroopa Liit ei pea avaldama Euroopa Liidu Teatajas kõiki õigusakte malta keeles.

Kvaliteedi tagamine:

Kirjaliku tõlke peadirektoraat kasutab kvaliteedi tagamise süsteemi, mis põhineb dokumentide jaotamisel kategooriatesse. Alati toimetatakse kõik avaldamisele kuuluvad tõlked, olgu nad valminud komisjonisiseselt või välistõlkena. Teabe saamiseks või lihtsalt arusaamise eesmärgil tõlgitud tekstid toimetatakse ainult vajaduse korral.

Terminoloogiline ühtsus tagatakse tõlkemälude ja ühendusega seonduva põhiterminoloogia andmebaaside kasutamise kaudu. EL 10 keelte ja eeldatavate uute keelte jaoks hakati tõlkemälusid koostama ja andmebaase üles ehitama juba *acquis communautaire* tõlkimise ajal. Enne laienemist ja pärast seda on töö nimetatud vahendite väljatöötamise valdkonnas jätkunud kirjaliku tõlke peadirektoraadi toel.

Koolitus:

Kirjaliku tõlke peadirektoraadi koolituspoliitika laienemise valdkonnas on kahe-suunaline: kirjaliku tõlke peadirektoraat pakub koolitust oma töötajatele, et nad oskaksid tõlkida uutest keeltest vanadesse ELi keeltesse. Näiteks hakati EL 10 keelte kursusi pakkuma juba 1998. aastal. 2006. aasta aprillis õpib neid keeli **88** eri keeleosakondade tõlkijat. **111** tõlkijat on juba keeleoskuse omandanud ja töötavad neis keeltes. Lisaks on **79** tõlkijat alustanud bulgaaria, rumeenia, horvaatia ja türgi keele õpinguid, et valmistuda järgmisteks laienemisteks. Praeguseks on **27** tõlkijat omandanud mõne neist keeltest.

Uutest liikmesriikidest tööle võetud tõlkijatele pakub kirjaliku tõlke peadirektoraat koolitust enam kasutatavate keelte alal (enamasti inglise ja prantsuse keel), infotehnoloogia, kirjaliku tõlke peadirektoraadi tõlkevahendite kasutamise ja komisjoni käsitletavate teemaderingi valdkonnas.

4. Kuidas Euroopa Komisjon valmistub uute keelte vastuvõtuks?

Bulgaaria ja rumeenia keel:

Kirjaliku tõlke peadirektoraat on moodustanud **töörühma „Laienemine 2007“**, et bulgaaria ja rumeenia keele lisandumine oleks hästi ette valmistatud.

2005. aasta veebruaris korraldas kirjaliku tõlke peadirektoraat koosolekuid Bukarestis ja Sofias, et **arutada keelelise ettevalmistuse küsimusi** riiklike ametiasutustega, enne ühinemist *acquis communautaire*'i rumeenia ja bulgaaria keelde tõlkimise eest vastutavate tõlkekordineerimisüksustega, kõrgkoolidega, kes koolitavad elukutselisi tõlkijaid, ja keeleteadlaste kutseühingutega.

Komisjoni delegatsioonide juures Bukarestis ja Sofias avati 2005. aastal kirjaliku tõlke kohapealsed osakonnad.

2006. aasta jaanuaris tulid komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraati lepingu alusel tööle esimesed **20 rumeenia keele ja 16 bulgaaria keele tõlkijat**, et valmistada ette tõlke infrastruktuur ja vahendid. **Lõplikuks eesmärgiks on seatud tööle võtta 60 tõlkijat keele kohta.** Nende keelte osas püütakse saavutada nende riikide ühinemise päevast alates sama teenuste taset, nagu on saavutatud 2004. aastal lisandunud üheksa keele puhul.

Institutsioonidevaheline personalikonkurss alaliste ametnike jaoks kuulutati välja 2005. aasta novembris. Kirjalikud testid toimuvad juuli lõpus ja töötajate reservnimekiri valmib loodetavasti 2007. aasta jaanuariks.

Abipersonali valikuprotseduuri tulemusena on koostatud töötajate reservnimekiri, kuhu kuulub 8 rumeenia ja 8 bulgaaria assistenti. Nende nimekirjade alusel kavatsetakse inimesed tööle võtta 2006. aasta lõpus.

Iiri keel:

2005. aasta juunis vastu võetud nõukogu määrusega anti iiri keelele ametliku ELi keele staatus. Tõlkimine iiri keelde ja iiri keelest algab tegelikult 1. jaanuaril 2007, kui asjaomane määrus jõustub. Siiski ei tõlgita Malta ametiasutuste taotletud erandiga samalaadse **erandi tõttu** viieaastase üleminekuperioodi jooksul iiri keelde kõiki õigusakte. **Tõlgitakse ainult Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ühiselt vastu võetud määruseid ning kirjavahetust kodanikelt ja kodanikele.**

Kirjaliku tõlke peadirektooraat on asutanud **iiri keele tõlkerühma**. Institutsioonidevaheline **personalikonkurss** algab 2006. aasta suvel.

Hispaania piirkondlikud keeled:

2005. aasta detsembris sõlmis komisjon halduskokkuleppe Hispaaniaga baski, katalaani ja galeegi keele kasutamise kohta komisjonis. Kokkulepe põhineb 2005. aasta juunis ülemkogus vastu võetud lõppjäreldestel, mis lubab kasutada ELi institutsioonides selliseid kohalikke keeli, millel on liikmesriigi territooriumi teatud piirkonnas ametliku keele staatus. **Hispaania valitsus on määranud asutuse**, kes tõlgib neist kolmest keelest hispaania keelde ja vastupidi.

5. Kui suur osa *acquis communautaire* on jäänud veel tõlkida ja milline on olukord?

Ühinemiseelse *acquis*' tõlkimise eest **bulgaaria ja rumeenia keelde** vastutavad nende maade tõlkekeskused. Komisjoni, nõukogu ja parlamendi õigustalituste kontrollitud finaliseeritud tekstid edastatakse Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitusele ja avaldatakse seejärel kohe Euroopa Liidu Teataja eriväljaannetes.

Praeguseks on bulgaaria ja rumeenia keeles valminud vähem kui **50% dokumentidest**, mis moodustavad *acquis*'.

Kuni Euroopa Liidu Teatajas avaldamiseni on valminud tekstid kättesaadavad elektroonilisel kujul nõukogu ja komisjoni õigustoimetajate poolt kinnitatuna ELi õigusaktide andmebaasis Eur-Lex.

Esmased õigusaktid **iiri keeles** on olnud kättesaadavad alates lirimaa ühinemisest 1973. aastal. Vastutus ülejäänud *acquis*' tõlkimise eest iiri keelde lasub lirimaa valitsusel.

6. Kui palju ELi eelarvest kulub tõlkimisele?

2003. aastal enne laienemist, 379 miljonilise rahvaarvuga ELis, ulatusid tõlkimiskulud kõikide ELi institutsioonide peale kokku **541 miljoni euron**i aastas. Kirjaliku tõlke peadirektooraadi tõlked maksid 230 miljonit eurot. Vastavad kulutused ühe kodaniku kohta olid 1,45 eurot (kõik institutsioonid kokku) ja 0,60 eurot (ainult komisjon) aastas.

2006. aasta lõpus, mil lõppeb 2004. aasta laienemise üleminekuperiood, on 453 miljonilise rahvaarvuga ELis kõikide institutsioonide peale kokku tõlkekulud täiskoormusega töötamise korral ennustatavalt umbes **800 miljonit eurot** aastas, sealhulgas kirjaliku tõlke peadirektoraadis **300 miljonit eurot**. See tähendab ühe kodaniku kohta tehtava kulutusena vastavalt 1,76 eurot ja 0,66 eurot aastas.

Tõlkekulud hõlmavad palkasid, sotsiaalkindlustust, üldkulusid, välistõlkeid ja tegevuskulusid, kuid mitte liikmesriikide kulusid, mis muuhulgas hõlmavad tõlkijate koolitust või *acquis'* tõlkimist.

Kui **1. jaanuaril 2007. aastal** iiri keel muutub toimivaks ametlikuks keeleks ning Bulgaaria ja Rumeenia ühinevad ELiga, tõusevad tõlkekulud ennustatavalt **umbes 30 miljoni euro võrra** kõikide institutsioonide peale kokku.

Täpsem teave:

http://europa.eu.int/comm/dgs/translation/index_en.htm

http://www.europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/index_en.html